

1985

LATVIJAS VALSTS ARHĪVS

Amerikas Latviešu Apvienība.

Fonds № 1985.

Vēsturiskā izziņa.

1972.gada iznāk Iekšējās informācijas biroja izdotais "ALA Vēstis". Tas ir ALA oficiālais izdevums un "informē plašāku sabiedrību par ALA darbību". Pārējo informāciju viedu kā svarīgākie jērum "ALA Dimensions", kas 1991.gadā nomainīja "Latvian News Digest", un "ALA Ziņas", ko Iekšējās informācijas birojs izdot no 1989.gada (1989.gadā to sāka izdot Aprūpes birojs). No pārējiem biroja pasākumiem jāmin bijušā biroja vadītāja D.Hāzners apkopotā aptauja par ASV latviešu dzīvi. No 1991.gada Iekšējās un Ārējās informācijas birojs atkal apvienojās, izveidojot informācijas biroju, kas vēlāk pārtapa par nozari.

Vēsturiskā izziņa.

Sporta un fiziskās audzināšanas biroju izveidoja 1954.gadā, 1993.gadā biroju pārdēvēja par Sporta un fiziskās audzināšanas nozari, kas 1994.gadā kļuva par Sporta nozari.

Amerikas Latviešu Apvienība (ALA),kas dibināta 1951.gadā, ir latviešu centrālā organizācija ASV. ALA koordinē ASV latviešu organizāciju darbu un pilda to pārstāvja funkcijas kontaktos ar ASV kongresa, valdības u.c. institūcijām, citu nacionālo kopienu sabiedriskajām un nacionālajām organizācijām. Tajā ir pārstāvētas organizācijas un individuāli biedri.

ALA galvenie darba mērķi līdz Latvijas neatkarības atgūšanai bija "Latvijas valsts atjaunošana, latviešu tautas brīvības un neatkarības atgūšana savā zemē, latviešu kultūras un izglītības kopšana, jaunrade un sargāšana",¹ kopš latviešu tautas atmodas vairāk uzmanības pievēršot latviešu kultūras un izglītības, kā arī visāda veida palīdzības un konsultāciju sniegšanas Latvijai jautājumiem. 1994./1995.gadā vēlreiz notika organizācijas vērtību pārvērtēšana, par primārajām atzīstot ASV latviešu sabiedrības intereses.

ALA augstākais pārvaldes orgāns ir kongress, kurā ik gadus piedalās ap 100 delegātu un kas organizācijas darbības popularizēšanas nolūkā tiek rīkots pēc iespējas dažādās ASV pilsētās. Kongress ik gadus ievēlē ALA valdi, kuras locekļi vada ALA nozares. Valdē ir priekšsēdis, priekšsēža vietnieks, kasieris, sekretārs ar saviem palīgiem un viceprezidenti, kuru skaitu nosaka kongress. Organizācijas valdes priekšsēži ir bijuši: Dr. Pēteris Lejiņš (1951-1969), Uldis Grava (1969-1971), Ilgvars Spilners (1971-1974), Ādolfs Lejiņš (1974-1976), Jānis Riekstiņš (1976-1983), Visvaldis Klīve (1983-1985), Aristīds Lambergs (1985-1988), Valdis Pavlovskis (1988-1992), Ints Rupners (1992-1996) un Jānis Kukainis (no 1996.gada). Apvienības praktisko darbību pārzina ģenerālsekretariāts ar algotu ģenerālsekretāru, grāmatvedi un citiem algotiem darbiniekiem. No 1951.- 1974.gadam ģenerālsekretāra pienākumus veica Bruno Albāts. No 1974.gada ALA ģenerālsekretāre ir Anita Tērauda.

ALA darbs sadalās nozarēs (1993.gadā līdzšinējos birojus pārdēvēja par nozarēm), ko vada valdes locekļi un citi darbinieki. Informācijas birojs (dibināts 1951.gadā) centās informēt latviešu sabiedrību par ALA darbību, pētīja stāvokli Latvijas PSR un uzturēja sakarus ar ASV kongresu, valdību, sabiedrību, kā arī ar citu apspiesto nāciju organizācijām. 1973.gadā Informācijas birojs sadalījās Ārējās un Iekšējās informācijas birojos. Ārējās informācijas biroja darba pienākumos ietilpa informācijas sagatavošana angļu valodā, kontakti ar ASV valdību un kongresu. Kopš 1976.gada Ārējās informācijas birojs izdeva periodisku izdevumu "Latvian News Digest" ko piesūtīja ASV kongresa un valdības locekļiem. Iekšējās informācijas biroja uzdevums bija informēt par ALA darbu latviešus ASV. No 1972. līdz 1981.gadam birojs izdeva "ALA Žurnālu" (līdz 1972.gadam izdevums bija ALA Kultūras biroja paspārnē). "ALA Žurnāls" bija "ALA izdevums brīvībai, kultūrai, informācijai".² No

¹ Latvju Enciklopēdija. 1962.-1982.- Amerikas Latviešu apvienības Latviešu institūts, Rokvile, 1983.- 1.sēj. (turpmāk- Latvju Enciklopēdija)- 28.lpp.
² Turpat.- 31.lpp.

1972.gada iznāk Iekšējās informācijas biroja izdotās "ALA Vēstis". Tas ir ALA oficiālais izdevums un "informē plašāku sabiedrību par ALA darbību"³. Pārējo izdevumu vidū kā svarīgākie jāmin "ALA Dimensions", kas 1991.gadā nomainīja "Latvian News Digest", un "ALA Ziņas", ko Iekšējās informācijas birojs izdod no 1990.gada (1989.gadā to sāka izdot Aprūpes birojs). No pārējiem biroja pasākumiem jāmin bijušā biroja vadītāja D.Hāznera apkopotā aptauja par ASV latviešu dzīvi. No 1991.gada Iekšējās un Ārējās informācijas birojs atkal apvienojās, izveidojot Informācijas biroju, kas vēlāk pārtapa par nozari.

Sporta un fiziskās audzināšanas biroju izveidoja 1954.gadā. 1993.gadā biroju pārdēvēja par Sporta un fiziskās audzināšanas nozari, kas 1994.gadā kļuva par Sporta nozari. Vienlaikus nozare sāka darboties kā autonoma Izglītības nozares daļa. No 1995.gada Sporta nozare ir daļa no Biedru nozares. Nozare koordinē ASV latviešu Austrumu, Vidienas un Rietumu apgabalu sporta pārvalžu darbību. Sportošana notiek basketbolā, volejbolā, vieglatlētikā, tenisā, peldēšanā, galda tenisā, futbolā, slēpošanā, golfā, ķegļos. 1963.gadā birojam pievienojās Ziemeļamerikas Latviešu šaha apvienība. Kopš 1967.gada birojs ir ASV Amatieru Sporta savienības (AAU) biedrs.

Aprūpes biroja (1956- 1990) sākotnējie uzdevumi bija "veicināt latviešu apvienošanās savstarpējā palīdzības darbā, rūpēties par vecumdienu nodrošināšanu tautiešiem ASV, gādāt par materiālu palīdzību trūkumā nonākušajiem tautiešiem brīvajā pasaulē"⁴ un Latvijas PSR. Kopš 70.gadu beigām Aprūpes birojs vairs neveica tiešo aprūpes darbu, bet pirmām kārtām informēja latviešus par "aprūpes iespējām, sociālo likumdošanu, likumu maiņām sociālās likumdošanas un publiskās aprūpes laukos, kā arī palīdz individuālos gadījumos izkārtot specifiskas problēmas"⁵. 1989.gadā birojs sāka izdot "ALA Ziņas", ko pēc gada pārņēma Iekšējās informācijas birojs.

Kultūras birojs tika nodibināts 1951.gadā un līdz Izglītības biroja izveidošanai 1967.gadā koordinēja gan kultūras, gan izglītības pasākumus. Kultūras birojs ir rīkojis mākslas izstādes, koncertus, lekciju ciklus un izdevis rakstu krājumus. 1962.gadā tika izveidota latviešu etnogrāfiskā novietne Redingas pilsētas muzejā Pensilvānijā. Latvijas neatkarības pasludināšanas atcerei Kultūras biroja vadībā izveidoja ceļojošo izstādi par latviešu tautas likteni. No 1960.- 1966.gadam tika izdots "ALA Kultūras Biroja Biļetens", no 1962.- 1964.gadam rakstu krājums "Rājums", bet no 1970.gada-periodisks izdevums "ALA Žurnāls", ko vēlāk pārņēma Iekšējās informācijas birojs. Kultūras biroja uzdevumos ietilpa arī rūpes par latviešu skolām. Šo darba daļu 1967.gadā pārņēma Izglītības birojs. Birojs izdevis vairākas grāmatas un skaņu plātes, kā arī uzņēmis filmas par latviešu dzīvi.

1974.gadā lielāku kultūras projektu realizēšanai latviešu kultūras dzīves organizēšanai tika radīts Latviešu institūts, kas līdz 1977.gadam bija neatkarīga institūcija, bet vēlāk turpināja darbību kā ALA nozare. "Tā uzdevums ir rosināt latviešu kultūras dzīvi un latvietības uzturēšanu, veicināt latviešu kultūras jaunradi, latviskās dzīves pētniecību, dokumentāciju, veikt lielākus pasākumus, kuri kalpo visiem latviešiem, un pasargāt no iznīcības latviešu kultūras vērtības"⁶. Latviešu institūtu pārvalda ALA valdes apstiprināta padome, kurā piedalās ALA valdes locekļi, mākslas, zinātnes un sabiedriskie darbinieki. Latviešu institūta darbu finansē dažādi fondi un sabiedrības ziedojumi, no kuriem izveidots neaizskarams kapitāls, kura

³ LVA., 1985.f., 1.apr., 43.l., 12.lp.

⁴ Latvju Enciklopēdija.- 31.-32.lpp.

⁵ LVA., 1985.f., 1.apr., 43.l., 4.lp.

⁶ Turpat., 27.l., 80.lp.

procentus izmanto projektu finansēšanai. Nozīmīgākie Latviešu institūta projekti ir bijuši: "Latviešu muzeja" iekārtošana Vašingtonas latviešu centrā Rokvilē (atklāts 1980.gadā), žurnāls "Latvju Māksla" (no 1975.gada), kultūras vērtību krātuves Rokvilē un Ņujorkā, skaņu ierakstu krātuves Sirakūzās un Anārborā, "Latvju Enciklopēdija. 1962.-1987." (vēsturiskās izziņas tapšanas brīdī sagatavošanas procesā atradās pēdējais- piektais- enciklopēdijas sējums), bērnu žurnāls "Mazputniņš" (1959.- 1994.) u.c. 1994.gadā tika izdota "Latviešu valodas [pareizrakstības] vārdnīca". Notiek arī sabiedrisko un politisko darbinieku skaņu ieraksti. Latviešu institūta ietvaros darbojas arī Centrālā etnogrāfijai, dokumentācijai, rādītājiem un arhīviem.

Izglītības birojs radās kā Kultūras biroja Izglītības sekcijas turpinājums 1967.gadā. Tas koordinē un pārrauga Amerikas latviešu skolas. Bez skolu lietām birojs ir noorganizējis vasaras vidusskolas- Beverīnu Austrumu apgabalam (1973.gadā) un Kursu Rietumu apgabalam (1974.gadā). No 1993.gada arī Latvijā darbojas vasaras vidusskola, līdzīga ASV "Saules sagšai", kurā piedalās Rietumu un Latvijas latviešu jaunieši. Izglītības biroja ietvaros 1981.gadā uzcēla Latviešu Studiju centru Kalamazū, kur studenti latviešu valodu mācās kā galveno blakuspriekšmetu. Centru pārvaldīja ALA valdes ieceltas padomes- saimnieciskā un akadēmiskā. Akadēmisko padomi vada ALA valdes priekšsēdis, un tajā piedalās arī latviešu pārstāvis no Kanādas. No 1989.gada centrs darbojas neatkarīgi no ALA.

Par grāmatām un mācību līdzekļiem līdz 1967.gadam gādāja Kultūras biroja Izglītības sekcija, pēc tam radās "ALA apgāds", kas sākumā bija atsevišķs birojs, bet no 1993.gada nonāca Izglītības nozares paspārnē. 1994.gadā Apgāds no Kalamazū pārvācās uz ALA sekretariāta telpām Rokvilē.

Ārpusskolas izglītības birojs (dibināts 1980.gadā) gādāja par latviskās izglītības iespējām visām paaudzēm. Šim nolūkam rīko "Trīsreiztris" nometnes, kur notiek kursi lietīšķajā mākslā, semināri un lekcijas par literatūru un mākslu, par ģimenes un sabiedriskajām problēmām, kora dziedāšana un muzikāli pasākumi. Nometnes notiek augustā Garezerā un Katskiļos, bet no 1990.gada arī dažādās Latvijas pilsētās. No 1988.līdz 1991.gadam birojs bija nodēvēts par Trīsreiztris nozari, 1991.gadā tika atgūts vecais nosaukums, bet no 1995.gada nozare kļuva par Izglītības nozares Ārpusskolas izglītības nodaļu.

ALA jaunākā nozare "Sadarbība ar Latviju" radās 1989.gadā saistībā ar atmodas procesiem Latvijā. Šī nozare cenšas koordinēt ASV latviešu sadarbību ar organizācijām Latvijā un Latvijas valdību, lai sadarbība notiktu pēc iespējas mērķtiecīgi. No 1991.gada iznāk periodisks izdevums "SAL News" (Support and Aid to Latvia). No 1995.gada "Sadarbība ar Latviju" nozare kopā ar Biedru nozari "SAL News" izsūta visiem biedriem par velti.

Par ALA biedru apzināšanu gādā Biedru nozare (dibināta 1972.gadā). Finanšu nozarei (dibināta 1951.gadā) uzdots "gādāt, lai ALA ieguldījumi nestu labāku peļņu; atšķirt visus ALA kontus, kas sastāvēja no vairākiem fondiem [,piešķirot katram fondam savu kontu un atvieglot lietvedību,]; un veikt līdzekļu vākšanas akcijas."⁷ ALA Kultūras fonds vāc un sadala līdzekļus kultūras saglabāšanai un jaunrades atbalstam, kā arī latviskās izglītības veicināšanai. Latviešu studentus pabalsta Stipendiju fonds. Jāņa Riekstiņa Latviešu Studiju centrs Rietummičiganas universitātē deva trimdas latviešiem iespēju apgūt latvisku izglītību. Centrā atrodas ārzemju latviešu lielākā bibliotēka un dokumentācijas krātuve. Kopš 1992.gada Centrā darbu

⁷ LVA., 1985.f., 1.apr., 27.l., 57.lp.

turpina tikai tur novietotā latviešu kultūras vēstures krātuve. Nacionālās Stratēģijas darba grupa (dibināta 1996.gadā) īsteno un atbalsta dažādus nacionālpolitiskus projektus. 1989.gadā grupa panāca sevišķas ASV komitejas par Baltijas ekoloģiskajiem jautājumiem nodibināšanu. Kopš 1991.gada NSDG iekļāvās ALA, bet tās gada sapulces nenotiek kopā ar ALA. "Eco-Latvia" (dibināta 1989.gadā kā NSDG darba grupa) nodarbojās ar dažādiem vides aizsardzības projektiem Latvijā. 1994.gadā līdz ar projektu termiņu beigām "Eco-Latvia" savu darbību izbeidza. Nacionālās politikas darba veikšanai ALA Vašingtonā 1961.gadā kopā ar igauņu un lietuviešu centrālajām organizācijām radīja Apvienoto Amerikas Baltiešu komiteju. Tā izstrādā un koordinē projektus, kas skar visas trīs Baltijas valstis. Komiteja informē presi un veic dažādas akcijas.

ALA ir bezpeļņas organizācija. Apvienības darbību finansē biedru maksas, organizāciju biedru nauda, ziedojumi, mūža biedru un novēlējumu kapitāla procenti.

II

Amerikas Latviešu apvienības fonds ar neaprakstītiem dokumentiem tika pieņemts arhīvā 1996.gadā.

Kopā ar ALA materiāliem tika nodoti arī Amerikas Latviešu Jaunatnes apvienības dokumenti. No tiem izveidots atsevišķs fonds "Amerikas Latviešu Jaunatnes apvienība".

1997.gada janvārī tika uzsākta fonda aprakstīšana: izdarīta dokumentu vērtības ekspertīze, lietu sistematizēšana un sistematizācija pēc shēmas:

ALA statūti un kongresu materiāli

ALA un tās nozaru valdes sēžu protokoli un darbības pārskati

ALA sarakste

Pārskati u.c. materiāli par notikumiem Latvijā

ALA izdevumi un tai piesūtītās fotogrāfijas

Materiāli par ALA darbību kultūras un izglītības jomā, t.sk. ALA piesūtītie prozas u.c. manuskripti

Rezultātā ir izveidots viens apraksts ar 64 lietām. Lietas aprakstā sakārtotas pēc nomināli hronoloģiskā principa. Fondam sastādīta vēsturiskā izziņa.

Fonda dokumenti aptver galvenokārt laika posmu no 1951. līdz 1996.gadam, un, kaut arī atsevišķi dokumenti ir no agrāka laika, piemēram, fotogrāfijas saglabājušās pat no 1925.gada, tie ir izņēmumi, tāpēc titullapā tiek uzrādītas laika robežas no 1951.gada. ALA nozaru darbības pārskati 29. un 30.lietā sakārtoti pēc nozaru nosaukuma alfabētiskā secībā (vienas nozares ietvaros- hronoloģiskā secībā).

Fonda "Amerikas Latviešu apvienība" lietu saturs var dublēties fondā Nr.1970 "Sabiedriskais un politiskais darbinieks Ādolfs Klīve". Materiāli par ALA ir atrodami arī bibliotēkā, kas tiek veidota Latvijas Valsts arhīva lasītavā. Tur atrodas ALA laikrakstu "ALA Ziņas", "ALA Vēstis" un "Latvian News Digest" nepilni komplekti.

Priekšvārdu sastādīja

Politiski represēto personu un trimdas dokumentu daļas
vecākais referents:

D.Āzens

D. Āzens

5

Fonds Nr. 1985
Amerikas Latviešu apvienība
Apraksts Nr. 1. (turpinājums)
Apraksta Nr. 1. (turpinājums)
1945-1982

VĒSTURISKĀ IZZIŅA
(turpinājums)

I

Organizācijā Amerikas Latviešu apvienība (ALA) laikā no 1996.gada līdz 2000.gadam izmaiņas struktūrā un darbības pamatprincipos nav notikušas.

II

Amerikas Latviešu apvienības fonda papildinājums no organizācijas Latvijas Valsts arhīvā saņemts neaprakstītā veidā ar līgumiem Nr.14/60 un Nr.15/60 no 2.februāra 1998.gada.

2002.gada oktobra/novembra mēnešos veikta dokumentu izvērtēšana un aprakstīšana.

Fonds sakārtots 2 sērijās un 7 apakšsērijās pēc sekojošas shēmas:

1. ALA dokumenti:

1.1. ALA pamatdarbības politikas un koordinācijas dokumenti.
galvenokārt informācija ar ALA darbību pēc 1996.gada

1.2. Dokumenti par ALA nozaru darbību.
Informācija par atsevišķu nozaru darbību

2. Savāktie dokumenti:

2.1. Trimdas latviešu organizāciju dokumenti.
darbības programmas, sēžu protokoli, apkārtraksti, lēmumi, pārskati, ziņojumi

2.2. Trimdas latviešu organizāciju dokumenti par notikumiem Latvijā.
satur galvenokārt politiska rakstura informāciju

2.3. Dokumenti par izglītības un jaunatnes audzināšanas jautājumiem.
mācību programmas, metodiskie norādījumi, jaunatnes kongresa materiāli

2.4. Dokumenti par trimdas latviešu kultūras un cita rakstura aktivitātēm.
informācija par dziesmu svētku sagatavošanu, par izstādēm u.c..

2.5. Dažādi teksti: raksti, runas, referāti, radio raidījumu materiāli.
Galvenokārt politiska un arī zinātniska rakstura tēmas

Izveidots apraksta Nr.1 turpinājums ar 63 lietām. Dokumentu sērijas un apakšsērijas sakārtotas pēc nominālā principa, bet lietas sēriju ietvaros nomināli hronoloģiskā kārtībā, dokumenti lietās – hronoloģiski.

Vēsturisko izziņu sastādīja
Personu fondu un trimdas dokumentu
Daļas vadītāja vietiece

Anda Mjurka

22.11.2002.

Fonds Nr. 1985
Amerikas Latviešu apvienība
Aprakstījums (vēsturiskā izziņa)
Apraksta Nr.1. (turpinājumam)
1945-2002

Fondradis

Amerikas Latviešu apvienība.

Administratīvā vēsture

Nemainās.

Uzkrāšanas un glabāšanas vēsture

Dokumentu fonds veidojies un uzkrāts no 1945. gada līdz 2002. gadam.

Tiešais iegūšanas avots

Dokumentus valsts glabāšanā, kā fonda papildinājumu pieņēma 17.07.2008 ar aktu par neaprakstīto dokumentu pieņemšanu-nodošanu valsts glabāšanā Nr. 1/92 un 13.01.2009 ar aktu par neaprakstīto dokumentu pieņemšanu - nodošanu valsts glabāšanā Nr. 2/3.

Fonda saturs

Fonda turpinājums satur vērtīgus ALA pamatdarbības dokumentus: Kongresa un valdes sēžu protokolus, kā arī Sporta, Aprūpes un Informācijas nozaru apkārtrakstus un darbības pārskatus, ALA projekta „Sveika Latvija” kopsavilkumu.

Fotodokumentus veido ALA valdes sēžu un kongresu fotogrāfijas, 1. latviešu dziesmu svētku ASV (Čikāgā) fotogrāfijas u.c. ar dziesmu svētkiem un dziesmu dienām ASV, Kanādā un Eiropā saistītas fotogrāfijas.

Nozīmīgu fonda turpinājuma daļu veido dažādu ASV notikušo Latviešu dziesmu svētku dokumenti: bukleti, programmas, sarakste, u.c. dokumenti.

Fonda sistematizācija

Dokumenti nodoti valsts glabāšanā nesakārtotā veidā. Ekspertīze, un aprakstīšana veikta 2009. gadā. Fonda turpinājumam izveidotas trīs sērijas: 1) Amerikas Latviešu apvienības dokumenti; 2) Fotodokumenti; 3) Dziesmu svētku ASV, dažādu pasākumu un organizāciju dokumenti. Lietu sistematizācijai aprakstā lietots nomināli hronoloģiskais princips - kā pirmos kārtojot ALA pamatdarbības dokumentus un saraksti. Lietas sistematizētas pēc nominālā un hronoloģiskā principa.

Komplektēšana

Fonda papildinājums nav paredzēts.

Dokumentu pieejamības noteikumi

Bez ierobežojumiem.

Dokumentu valoda

Fonda turpinājumā ir dokumenti latviešu, angļu un vācu valodās.

Dokumentu fiziskais raksturojums

Bez izmaiņām

Aprakstījuma turpinājumu sastādīja:

Zinātnes, tehnikas un personu dokumentu daļas

galvenais arhīvists

/G. Kraulis/

2009.gada 22. septembrī

Latvijas Valsts arhīvs

LIETAS Nr. _____ APLIECINĀJUMA LAPA

Lietā numurētas 7 (Septiņi) _____
ar cipariem un vārdiem _____ lapas,

tajā skaitā, litera lapas _____

numēracijā izlaistas lapas _____

un + _____ iekšējā apraksta lapas
ar cipariem

Lietas noformēšanas un fiziskā stāvokļa īpatnības	Lapu Nr.

Lapu aizpildīja MC. Vsp. _____
21.10.2009 _____
datums

amats

MC. Vsp. _____
paraksts

B. Cīrulis _____
paraksta atšifrējums